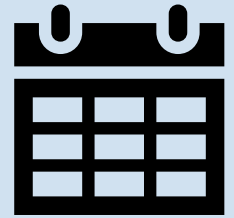

Ühtse raamatukogusteemi elujõulisus, võimalused ja tulevik

Riina Felding
Üleriigiliste
raamatukoguteenuste
arenduskeskus
23.11.2023

Tervikprojekti ajakava

Raamatukogusüsteemide
kaasajastamise analüüs
2018-2019

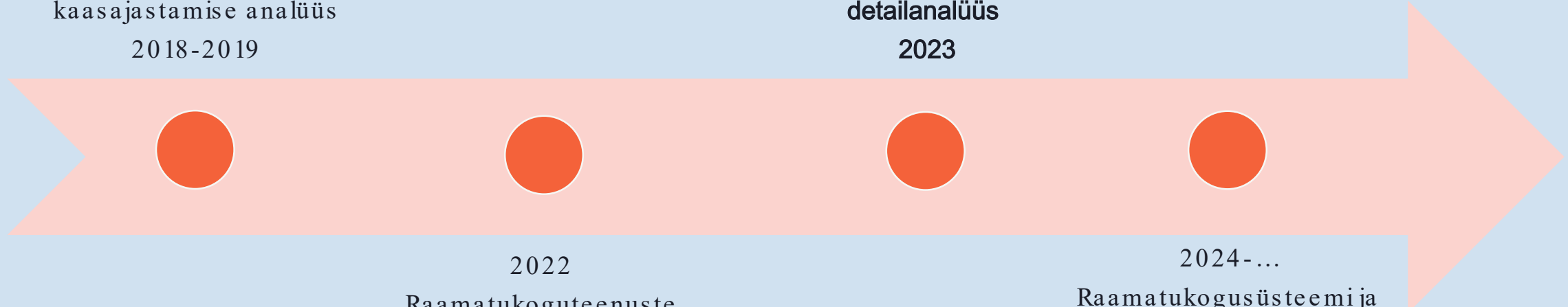
Raamatukogusüsteemi
detailanalüüs
2023

2022

Raamatukoguteenuste
ärianalüüs ja
teenusedisain

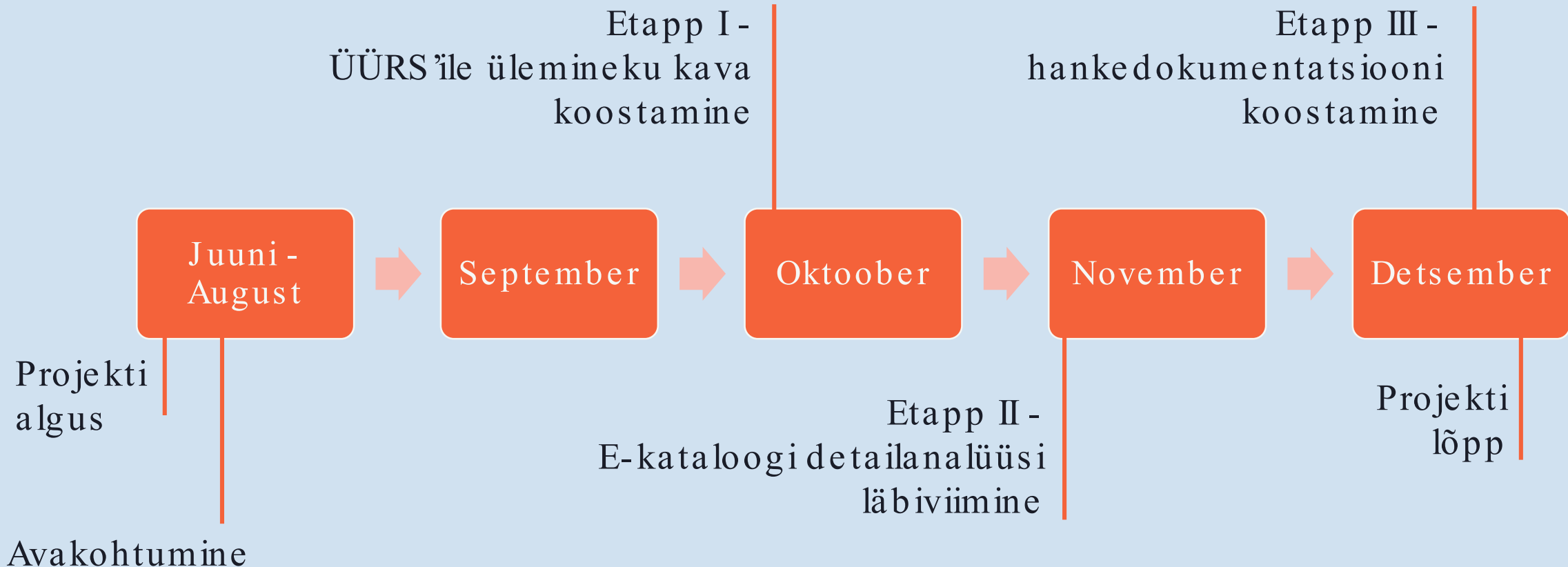
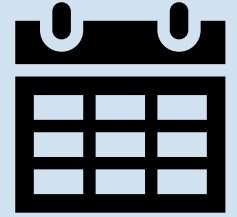
2024-...

Raamatukogusüsteemi ja
e-kataloogi hankimine ja
juurutamine

Detailanalüüsi ajakava

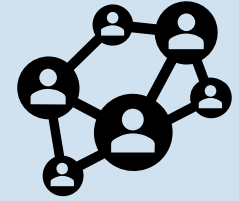
Projekti kestvus: 16.06.2023 – 20.12.2023

Projekti osapooled

Projekti viib läbi Eesti Rahvusraamatukogu koostöös Ernst & Young Baltics

-iga

Projekti kaasatud raamatukogud :

Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu (teadusraamatukogu)

Eesti Maaülikooli raamatukogu (teadusraamatukogu)

Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu (teadusraamatukogu)

Tartu Ülikooli raamatukogu (teadusraamatukogu)

Lääne-Virumaa Keskraamatukogu (rahvaraamatukogu)

Narva Keskraamatukogu (rahvaraamatukogu)

Pärnu Keskraamatukogu (rahvaraamatukogu)

Tallinna Keskraamatukogu (rahvaraamatukogu)

Tartu Oskar Lutsu nimeline Linnaraamatukogu (rahvaraamatukogu)

Viljandi Linnaraamatukogu (rahvaraamatukogu)

Keila Kooli raamatukogu (kooliraamatukogu)

Narva Vanalinna Riigikool (kooliraamatukogu)

Pärnu Kutsehariduskeskuse raamatukogu (kooliraamatukogu)

Eesti Lastekirjanduse Keskus (erialaraamatukogu)

Tänaste raamatukogusüsteemide (RIKS, Urram , Sierra) esindajad

Detaila analüüsi andmekogumise metoodika

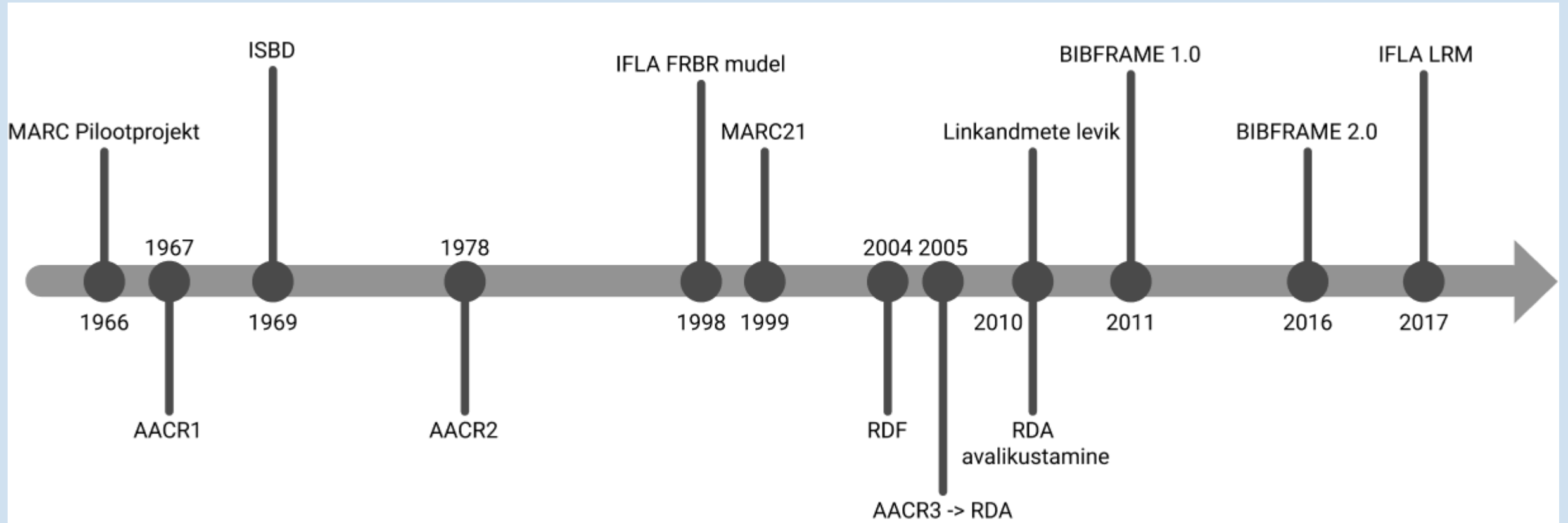

- Dokumendianalüüsid
- Intervjuud tellija meeskonnaga
- Töötoad raamatukogude töörühmaga
- Intervjuud tänaste raamatukogusüsteemide esindajatega
- Kirjalik tagasiside kogumine

Etapp I – ÜÜRS'ile ülemineku kava koostamine

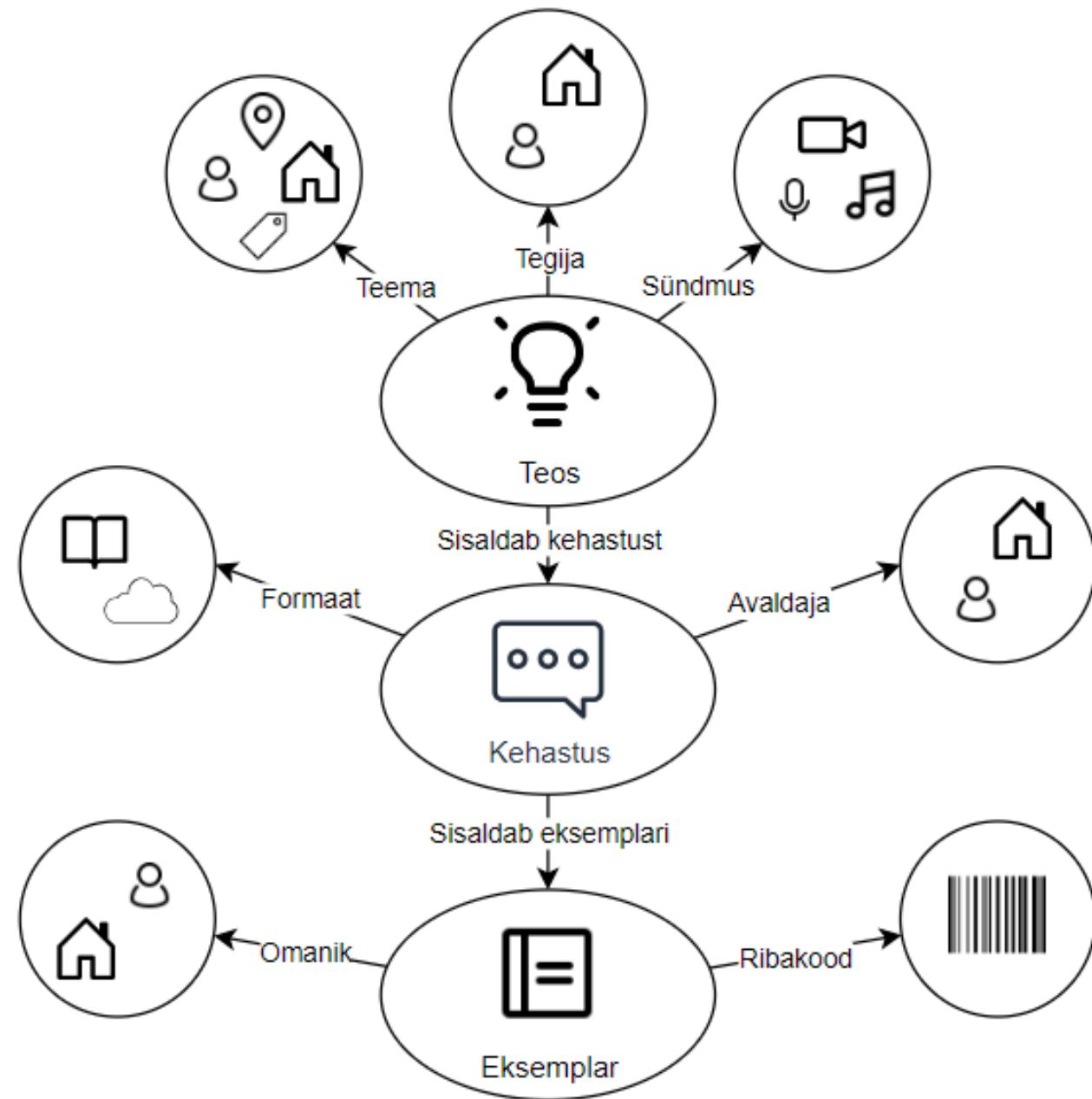
- Kirjestandardite , vormingute ja andmemudelite analüüs
- Turul pakutavate raamatukogusüsteemide standardlahendused
- Eesti raamatukogude ühine lugejakirje
- Uue raamatukogusüsteemi kasutuselevõtu ja sellele ülemineku ajakava (migratsioon)

Kirjestandardite , vormingute ja andmemudelite ajalooline vaade

Miks BIBFRAME?

- BIBFRAME andmemudel läheneb väljaannete kirjeldamisele hierarhiliselt, defineerides **olemeid** ja luues nende vahel **seoseid**, et muuta bibliograafilised andmed kasulikumaks nii raamatukogudele kui ka teistele huvitatud osapooltele.
- Kirjeldamise käigus luuakse terve **andmete võrgustik**, kus iga olem on eraldiseisev andmete kogum ning lisaks on loodud ja kirjeldatud olemite vahelised seosed.
- Andmed ei ole koondatud ühte kirjesse, vaid kasutatakse **linke ja identifikaatoreid**.
- Olemeid ei ole vaja igas kirjes uuesti kirjeldada, vaid **lingitud andmete** kasutamine vähendab kirjelduste juures andmete dubleerimist.
- Sarnaneb FRBR-st tuttavale teos-väljendus-kehastus-eksemplar mudelile. FRBR-is ja RDA-s leiduv väljenduse tase on BIBFRAME's kaasatud teostesse.

Miks BIBFRAME?

- BIBFRAME puhul on oluline kasutada erinevaid **ontoloogiaid**, **sõnastikke**, **klassifikaatoreid** ja **identifikaatoreid**, kuna need annavad andmetele ühese tähenduse ja võimaldavad luua andmete vahel standardiseeritud formaadis seoseid.
- Meie raamatukogusüsteemides kasutusel juba mõningaid väliseid ontoloogiaid ja sõnastikke. Näiteks märksõnad, riigikoodid ja keelekoodid. Erinevad RDA sõnastikud (näiteks väljaande meedium ja sisu).
- Samuti võimaldab MARC lisada kirjetesse identifikaatoreid ja URI-sid, kuid ei teki nende vahelisi seoseid ega linke.
- Sierras on MARC-i rikastatud kasutades selleks RDA elemente ja väärtusi, mis on juba kaasa toonud mõtteviisi muutuse, kus kehastusepõhine kirjeldamine on asendumas olemipõhise kirjeldamisega ja suurt rõhku pannakse olemite vahelistele seostele.

#	rdamt:1001	"audio"	"Meediumi tüüp, millel talletatakse salvestatud heli ja mida kasutatakse grammfoni, kassetimängija, CD-mängija, MP3-mängija vms taasesitusseadmega."
#	rdamt:1002	"mikrovorm"	"Meediumi tüüp, millel talletatakse vähendatud, silmaga loetamatuid kujutisi ja mida kasutatakse mikrofilmilugeri, mikrokaardilugeri vms seadmega."
#	rdamt:1003	"arvutimeedium"	"Meediumi tüüp, millel talletatakse elektroonilisi faile ja mida kasutatakse arvuti abil."
#	rdamt:1004	"mikroskoopiline"	"Meediumi tüüp, millel talletatakse üliväikseid objekte ja mida kasutatakse mikroskoobi vms seadmega, mis toob esile palja silmaga nähtamatud üksikasjad."
#	rdamt:1005	"projitseeritav"	"Meediumi tüüp, millel talletatakse liikuvaid või liikumatuid pilte ja mida kasutatakse filmiprojektori, diaproktoori, grafoprojektorid vms projektsiooniseadmega."
#	rdamt:1006	"stereograafiline"	"Meediumi tüüp, millel talletatakse liikumatute piltide paare ja mida kasutatakse stereoskoobi vms kolmemõõtmelisuse efekti tekitava seadmega."
#	rdamt:1007	"kasutatav seadmeta"	"Meediumi tüüp, millel talletatakse sisu, mida tajutakse otse inimese meeleorganite abil ilma vahendava seadmeta."
#	rdamt:1008	"video"	"Meediumi tüüp, millel talletatakse liikuvaid või liikumatuid pilte ja mida kasutatakse videomagnetofoni, DVD-mängija vms

#	rdaco:1001	"kartograafiline andmekogum"	"Sisu tüüp on kartograafiline sisu, mis on väljendatud arvutiga töödeldava digitaalselt kodeeritud andmekogumina."
#	rdaco:1002	"kartograafiline pilt"	"Sisu tüüp on kartograafiline sisu, mis on väljendatud joonte, kujundite, värvide jms abil ning mida tajutakse visuaalselt kahemõõtmelise liikumatu pildi või pilditena."
#	rdaco:1003	"kartograafiline liikuv pilt"	"Sisu tüüp on kartograafiline sisu, mis on väljendatud kahemõõtmeliste pilditena, mida tajutakse liikuvana."
#	rdaco:1004	"kartograafiline taktiline pilt"	"Sisu tüüp on kartograafiline sisu, mis on väljendatud joonte, kujundite ja/või muude vormide abil ning mida tajutakse puuteliselt kahemõõtmelise liikumatu pildina."
#	rdaco:1005	"kartograafiline taktiline kolmemõõtmeline vorm"	"Sisu tüüp on kartograafiline sisu, mis on väljendatud vormi või vormide abil ning mida tajutakse puuteliselt kolmemõõtmelise vormi või vormidena."
#	rdaco:1006	"kartograafiline kolmemõõtmeline vorm"	"Sisu tüüp on kartograafiline sisu, mis on väljendatud vormi või vormide abil ning mida tajutakse visuaalselt kolmemõõtmelisena."
#	rdaco:1007	"digitaalne andmekogum"	"Sisu tüüp on sisu, mis on väljendatud arvutiga töödeldava digitaalselt kodeeritud andmekogumina."
#	rdaco:1008	"arvutiprogramm"	"Sisu tüüp on sisu, mis on väljendatud arvutiga töödeldavate ja täidetavate digitaalselt kodeeritud käskudena."
#	rdaco:1009	"noteeritud liikumine"	"Sisu tüüp on sisu, mis on väljendatud liikumisnotatsiooni vormis ning mida tajutakse visuaalselt."
#	rdaco:1010	"noteeritud muusika"	"Sisu tüüp on sisu, mis on väljendatud muusikanotatsiooni vormis ning mida tajutakse visuaalselt."

Miks BIBFRAME?

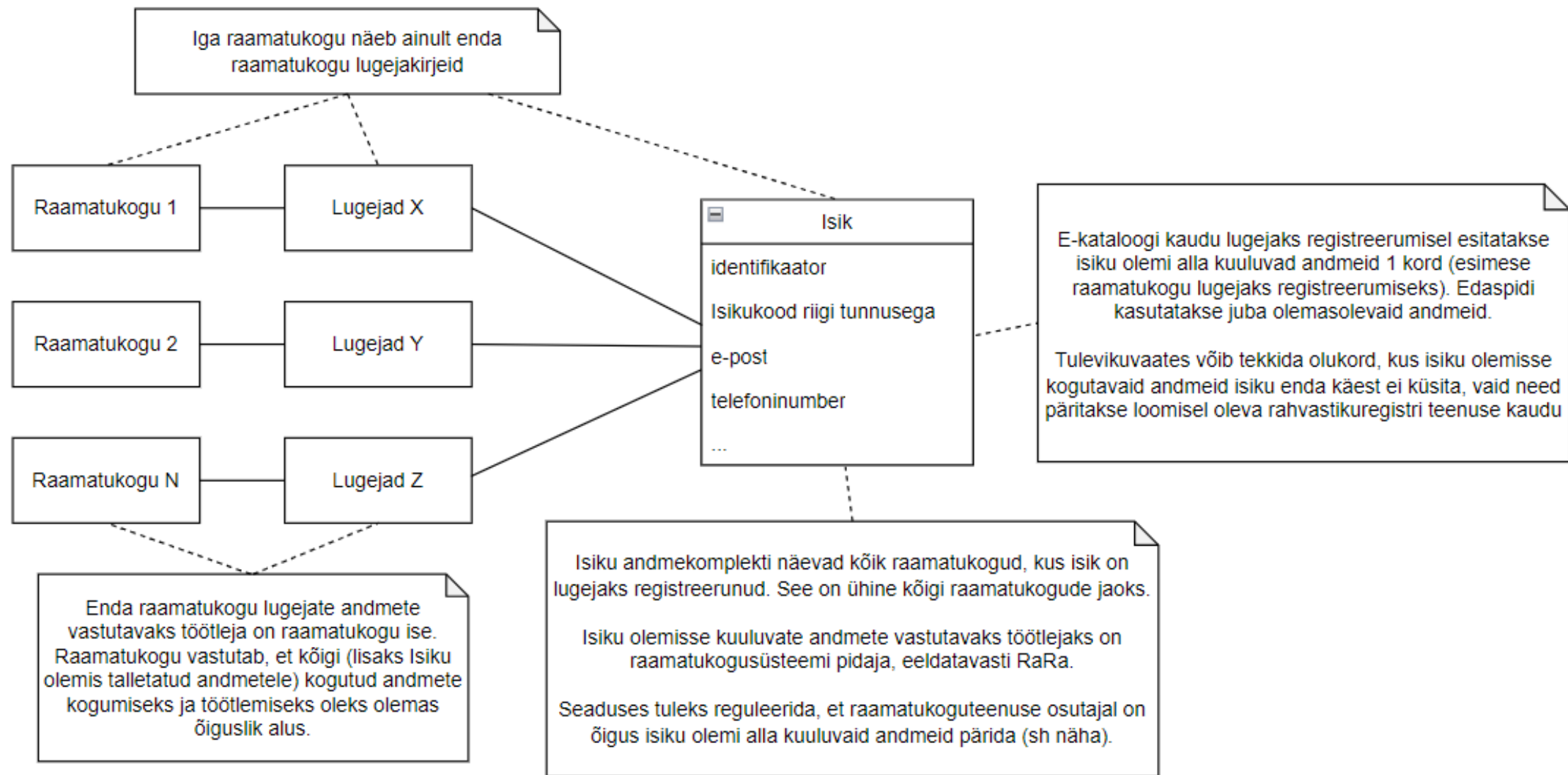
- BIBFRAME andmemudel kasutab kirjeldatud andmete edastamiseks veebile mõistetavaid andmestandardeid ja keeli nagu XML (Extensible Markup Language), RDF (Resource Description Framework) ja URI-d (Universal Resource Identifiers), mis teeb raamatukogu andmed semantilise veebiga koosvõimeliseks. Otsingusüsteemid ei ole võimelised MARC andmeid töötleva ja indekseerima.
- Kui vaadata MARC või BIBFRAME-is kirjeid, siis võivad need tunduda keerulised ja arusaamatud, kuid mõlemal juhul on kokku lepitud kindlad reeglid, kuidas andmeid ja nende vahelisi seoseid tähistada, et need oleksid kõigile üheselt arusaadavad.

Raamatukogusüsteemi standardlahenduste analüüs

- Analüüsi turul pakutavaid raamatukogusüsteeme, mis sobivad tulevikulahenduste realiseerimiseks ning toetavad nii BIBFRAME kui MARC21 vormingut
- Analüüsi valiti: Ex Librise Alma, EBSCO Folio ning Rootsi Kuningliku raamatukogu poolt arendatud Libris XL.

Ühine lugejakirje

- Lugejakirje on raamatukogudes kasutusel olev ärimõiste, mille all mõeldakse raamatukogu lugejaks oleva konkreetse isiku kohta talletatud andmeid raamatukogusüsteemis.
- Detailanalüüsis on kirjeldatud lugejakirje kontseptuaalne andmemudel, mille moodustavad kontseptuaalselt kolm andmeolemit: Isik, Lugeja ja Raamatukogu.
- E-kataloogi vaates on üks keskne koht, kuhu lugeja siseneb ühe korra olenemata mitme raamatukogu lugejast ja tuleb raamatut otsima.

ÜÜRS' i kasutuselevõtt ja ajakava

2024

- Uue raamatukogusüsteemi hanke ettevalmistus
- Uue raamatukogusüsteemi hanke läbiviimine ja menetlus *
- E-kataloogi arendushanke ettevalmistused
- Alustatakse ettevalmistavate tegevustega uue andmemudeli kasutusele võtmiseks ja andmete migreerimiseks uude süsteemi

2025

- E-kataloogi arendushanke läbiviimine ja menetlus *
- E-kataloogi arendustööde algus
- Uue raamatukogusüsteemi juurutamine
- Esimesena liitub uue süsteemiga RaRa
- Aasta lõpuks liitunud u 100 erinevat tüüpi raamatukogu

2026

- Liituvad kõik rahvaraamatukogud
- E-kataloogi arendustööd jätkuvad

2027

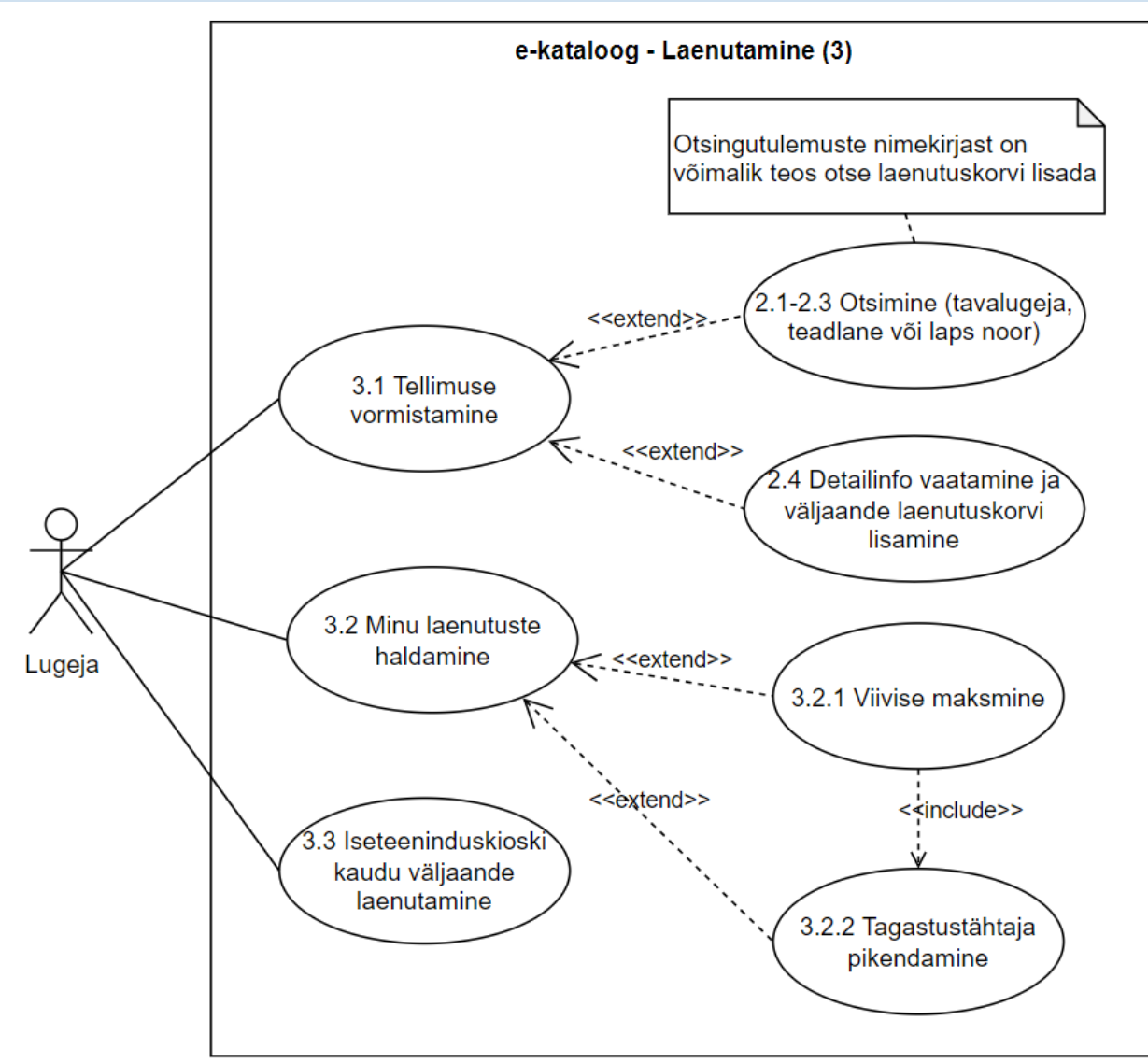
- Liituvad kõik ülejäänud raamatukogud

Etapp II – E-kataloogi detailanalüüs läbiviimine

- E-kataloogi kasutusjuhtude detailsete kirjelduste koostamine
- E-kataloogi kasutajagruppide/kasutajarollide analüüs
- E-kataloogi arhitektuuri ja liideste kirjeldamine
- MVP ulatuse analüüs (defineeriti minimaalse töötava toote ulatus)
- Kuluanalüüsis hinnati e-kataloogi loomiseks vajalike komponentide hinnanguline kulu.

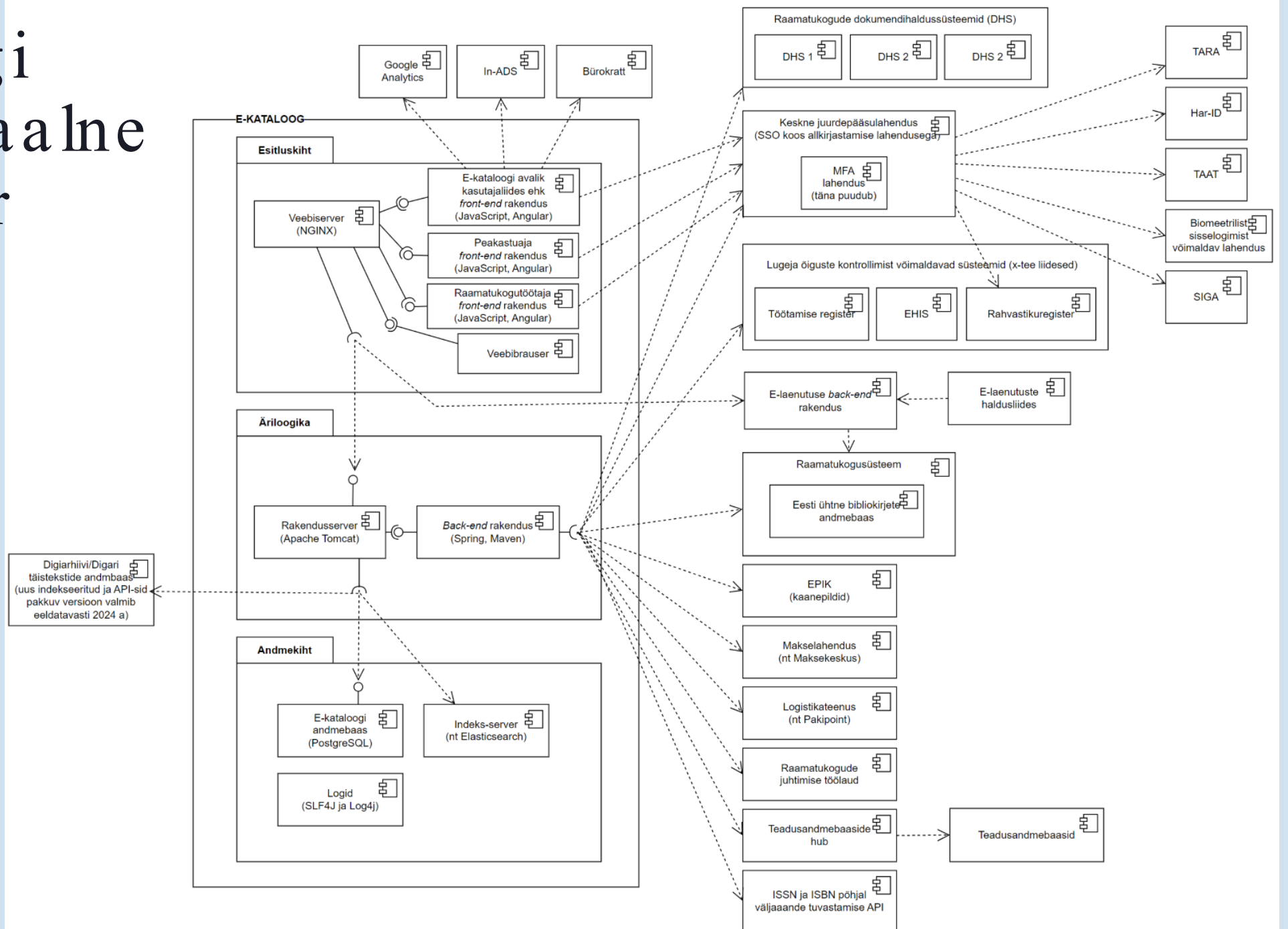
E-kataloogi kasutusjuhud

- Lugeja vaates on e -kataloogi funktsionaalsed nõuded toodud kasutusjuhtude kirjeldustena, mis annavad detailse ülevaate tulevase e-kataloogi funktsionaalsustest.
- Igas kasutusjuhuses on välja toodud kasutajad, seotud süsteemid, tegevuse lühikirjeldus, eel- ja järeltingimused, põhivoog ja alternatiivvoog

E-kataloogi kontseptuaalne arhitektuur

Etapp III - Hanke dokumentatsiooni koostamine

- Hankedokumendi tehniline kirjeldus raamatukogussüsteemi hankimiseks
- Kvalifitseerimisnõuete ettepanek, sh nõuded pakkuja meeskonnale
- Hindamiskriteeriumide ettepanek

Aitäh!

Üleriigiliste
raamatukoguteenuste
arenduskeskus
Riina Felding
Riina.Felding@rara.ee
23.11.2023